

לעשות נקמה בגוים

פרשת בשלח

1. שמות יד

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה נִטָּה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וְיָשִׁבוּ הַיָּמִים עַל מִצְרַיִם עַל דַּכְבוֹ וְעַל פְּרִשְׁיָו: (כו) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיָּשֹׁב הַיָּם לַפְּגוֹתָיו בַּקֹּר לְאִתְּנֵנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ וַיִּנְעַר ה' אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם: (כח) וַיָּשִׁבוּ הַיָּמִים וַיִּכְסּוּ אֶת-הַרְכָּב וְאֶת הַפְּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרֹעֶה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא נִשְׂאָר בָּהֶם עַד אֶחָד: (כט) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַיָּמִים לָהֶם חֲמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם: (ל) וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפַּת הַיָּם: (לא) וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ: (פ)

טו

(א) אִזּוֹ יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַה' כִּי גָאָה נָאָה סוֹס וְדָכְבוּ רַמָּה בַּיָּם: (ב) עֲזֵי חֲמַרְתָּ יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וַאֲנֹהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאַרְמְסֶנָּהוּ: (ג) ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׂמוֹ: (ד) מִרַפֶּבֶת פְּרֹעֶה וַחֲוִילוֹ יָרָה בַּיָּם וּמִבַּחַר שְׁלֹשִׁינוּ טָבַעוּ בַיָּם סוּף: (ה) תַּחֲמַת יַכְסִּימוּ יָרְדוּ בַּמַּצּוֹלֹת בְּמוֹ אָבוֹ: (ו) יִמְיָד ה' גֹּאֲדוּדֵי בָפֶחַ יִמְיָד ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב: (ז) וַיִּכְרַב גֹּאֲוֹךְ תַּחֲרוֹס קִמִּיד תִּשְׁלַח חֲרֹנֶךָ יִאֲלַמְנוּ בְּקֶשׁ:

2. שמות רבה כב ג

וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ, וּבְזִכְרוֹת הַאֲמָנָה שֶׁהֵאֱמִינוּ זְכוֹ לֹמַר שִׁירָה וְשָׂרְתָה עֲלֵיהֶם שְׂבִינָה, שְׂכָן כְּתִיב אַחֲרָיו (שמות טו, א): אִזּוֹ יִשִּׁיר מֹשֶׁה, לְכַד צְרִיד אָדָם לְקַמֵּד אֱלֹהֵי לַתַּחֲלָה, כִּשְׁם שְׂתָם הַסְּמִיכוֹ שִׁירָה אַחֲרֵי הַאֲמָנָה וְחִקְרִיעָה, וְכִשְׁם שְׂתָם טָהֲרוּ לִבָּם וַאֲמָרוּ שִׁירָה, שְׂכָן כְּתִיב: וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ, וַאֲמָרוּ כִּי: אִזּוֹ יִשִּׁיר, כִּד צְרִיד אָדָם לְטַחֵר לְבוֹ קָדָם שִׁתְּפַלֵּל,

3. תחלים קמט

(ה) יַעֲלוּ חֲסִידִים בְּכַבּוֹד וְרִנָּה עַל מַשְׁבּוֹתֵם: (ו) רִזְמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם וְחָרַב פִּיפּוֹת בְּיָדָם: (ז) לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם תוֹכַחַת בְּלֶאֱמִים: (ח) לְאֶסֶר מַלְכֵיכֶם בְּזִקְיָם וּנְקַבְּדֵיהֶם בְּכַבְּלֵי בְּרָזֶל: (ט) לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַשְׁפָּט כְּתוּב הַדָּר הוּא לְכָל חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ:

4. מכילתא בשלח ו

"שִׁבְחַחֲשֵׁבָה שֶׁחֲשַׁבּוּ מִצְרַיִם לֵאבֹד אֶת יִשְׂרָאֵל, בַּה אֲנִי דָן אוֹתָם. הֵם חֲשַׁבּוּ לֵאבֹד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, אֲנִי נִפְרָע מֵהֶם אֲלֵא בַּיּוֹם. בּוֹר כְּרָה וַיַּחֲפְרוּהוּ, וַיִּפּוֹל בְּשַׁחַת יַפְעַל"

5. העמק דבר שמות יד לא

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת ה'. א"א לַפְּרָשׁ שְׂרָאוּ הִנֵּס שְׁעָשָׂה. דא"כ יוֹתֵר הִיָּה דֹאוֹי לֹמַר אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל. שְׁהָרֵי עֵינֵיךָ תִּנְס הִיָּה הַצֵּלַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא טְבִיעַת מִצְרַיִם. וְתוֹ מַה שִׁיַּךְ לְזֶה הַדְּאוּיָהּ יִרְאָה. וְכִי מִשׁוֹם הַצֵּלָה וְנִס הַגִּיעַ פַּחַד ה'. וְגַם מַה זֶה נִתְּפַעְלוּ עֵתָה בְּקִרְיעַת יָם יוֹתֵר מִ"מ בַּפֶּלֶא. אֲלֵא הַעֲנִין כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ בַּמְּכִילְתָּא וְהַגְּדוֹלָה הִיָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת אוֹ מֵאָתִים מִכּוֹת. וְהַגִּיעַ לְכָל א' מְרוּדְפֵי יִשְׂרָאֵל מִיָּתָה מִשׁוֹנָה לְפִי מַעֲשֵׂיו שֶׁהָרְעוּ לְיִשְׂרָאֵל בַּהֲיוֹתָם בְּקִרְבָּם.

6. רש"י שמות טו ה

כמו אבן. ובמקום אחר צללו כעופרת, ובמקום אחר לאפלטו כקש, הרשעים כקש, חולכים ומטורפין עולין ויורדין. בינונים כאבן, והכשרים כעופרת, שנחו מיד:

7. תהלים צד, א-ז

אל נקמות-ה' אל נקמות הופיע הנשא עופט הארץ השב נמול על נאים: עד מתי רשעים ה' עד מתי רשעים יעלזו: נביעו ודברו עתק ותאמרו כל פעלי אונן עמך ה' ידכאו ונחלתך יענו: אלקמה וגר יתרגו ויתקיים ורצחו: ויאמרו לא יראה יהוה ולא יבין אלהי יעקב.

8. עולת ראיה

אל נקמות ד', אל נקמות הופיע.

אם הנקמה היא, כפי מה שהיא מצוירת אצל בני אדם, תכונה שבאה מתוך חולשת הנפש, מתוך שנאה ומשטמה, מתוך קצף על דבר רע שנעשה בעבר, אינה יכולה להיות מתחשבת בכלל לאחת ממדותיו של הקב"ה, אב הרחמים ומקור הטוב והחסד. על כן צדיקים אנתנו להבין את כל תכן הבטוי של נקמה, והמפעלים המורים ענין של נקמה, שאנו רואים במערכת התנהגה האלהית בעולם, שהיא באה לא מתוך תכונה של מחשבים, המאפילים את הזחר של הטוב, החכמה והרחמים, אלא שהיא באה להאיר בעולם את כל אוצרות הטוב, להסיר את הסבות המאפילות את החיים ואת ההויה בכלל, שהן צמחי הרשע ופרי הכחש והבגידה, שכל זמן שלא יתבערו מן העולם הרי הם מחשבים אותו ד', אשר אמר: הוי אור, מסיח את המחשבים ואת גתמיהם, כדי שהאורה תופיע בעולם, לשמח את כל היצור אל נקמות ד', אל נקמות הופיע.

9. במדבר לא, א-ג

וידבר ה' אל משה לאמר: נקם בני ישראל מאת המדינים אשר תאסף אל עמיה: וידבר משה אל העם לאמר הקלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדן לתת נקמת ה' במדן.

רש"י שם

נקמת ה' שהעומד כנגד ישראל, כאילו עומד כנגד הקב"ה.

10. במדבר רבה כב, ב

"לתת נקמת ה' במדין", הקדוש ברוך הוא אמר: "נקמת בני ישראל", ומשה אמר: "נקמת ה' במדין"... אמר משה: רבון העולמים, אם היינו ערלים, או עובדי עבודה כופבים, או כופרי מצוות, לא היו שונאין אותנו ואינו רודפין אחרנו אלא בשביל חטא ומצאות שנחת לנו, הלכך הנקמה שלך לתת נקמת ה' במדין.